

УДК 799.001.1

АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НЕПОВНОСПРАВНИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олег СЛАВІТЯК, Андрій ЧЕРНОЗУБ, Аркадій КІСЕЛЬОВ, Карен АБРАМОВ

*Навчально-науковий інститут фізичної культури та спорту
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Анотація. Проведено дослідження діяльності обласного центру ранньої фізичної і медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів дошкільного віку. Для аналізу використано статистичні звіти обласного центру фізичного, психологічного й соціального виховання. Отримані дані дали можливість здійснити розробку за віком, статтю та нозологічним групам захворювань із вадами опорно-рухового апарату, мовного і психічного розвитку, визначити якісні показники підготовки дітей-інвалідів до занять у школі.

Ключові слова: фізична, медична й соціальна реабілітація, обласний центр ранньої реабілітації.

Постановка проблеми. За даними Міністерства охорони здоров'я, Державного Комітету статистики України спостерігається зростання чисельності дітей-інвалідів віком до 16 років, показники яких становлять 128,3 на 10,000 дітей відповідного віку. У нозологічній структурі серед чинників інвалідності дітей на першому місці знаходяться захворювання нервової системи й органів чуття, 50% з яких припадає на дитячий церебральний параліч.

Кожна дитина має право на здоров'я. Організація Об'єднаних Націй у Конвенції цього права записала, що кожна дитина має особливе право на лікування, що дитині для повного й гармонійного розвитку особистості необхідно рости в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові та розуміння. Дитина повинна повністю бути підготовлена до самостійного життя в сім'ї та суспільстві.

Ці положення знайшли продовження в конституції України та законах про соціальну захищеність інвалідів. Концепція ранньої фізичної і медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів знайшла відображення в Постанові Кабінету Міністрів України від 21 січня 1992 р. за №31 «Про комплексну програму вирішення проблеми інвалідності в країні», згідно з якою в кожному регіоні держави було створено центри ранньої фізичної і медико-соціальної реабілітації, спеціалізовані школи-інтернати для дітей-інвалідів, центри залучення дітей для дитячо-юнацьких спортивних шкіл паралімпійського спорту тощо. [1, 5]

Мета дослідження. Вивчити діяльність обласного центру ранньої фізичної та медико-соціальної реабілітації дітей дошкільного віку, які мають різноманітні вади фізичного й інтелектуального розвитку.

Визначити нозологічну патологію фізичного розвитку дітей-інвалідів та організацію надання їм відповідної допомоги відновлення втрачених можливостей та пристосування їх до умов соціального життя.

Результати дослідження. Відповідно до програми «Діти України» та наказу Міністерства охорони здоров'я України від 5.12.1991р. за №175 «Перелік медичних показань, що дають право на отримання соціальної пенсії дітям-інвалідам віком до 16 років» у Миколаєві 1994 року був створений обласний центр медико-соціальної реабілітації дітей «Надія». Засновником центру стало обласне управління соціального захисту дітей-інвалідів і обласне управління охорони здоров'я за матеріальної підтримки фонду соціального захисту дітей-інвалідів України й інституту Евліна (США). У ті часи це був в Україні перший досвід надання малюкам допомоги в медичній і соціальній реабілітації на ранній стадії інвалідності з інтелектуальними й фізичними вадами [7,1 – 11]

Для розширення реабілітаційної бази 2004 року центр «Надія» отримав додатково спеціально перебудоване приміщення, де розмістився її філіал – Центр дитячої ортопедії та соціальної реабілітації для дітей, які страждають на дитячий церебральний параліч (ДЦП) та наслідків інших захворювань і травм центральної нервової системи.

Центр ранньої медико-соціальної реабілітації неповносправних дітей «Надія» щороку відвідує в близько 342 дітей віком від 2 місяців до 7 років. Усіх дітей-інвалідів розподілено за групами структури нозології. У кожній групі – 8 дітей профілю хвороби. Дітей до 2 років зараховано до групи «матері та діти». У центрі здійснюється медико-соціальна реабілітація дітей із фізичними та інтелектуальними проблемами, логопедична допомога при мовних вадах, удосконалення моторики опорно-рухового апарату, складання індивідуальних і сімейних планів, лікувальна фізкультура й масаж, безгольова рефлексотерапія, реабілітація за допомогою апаратів «Біотрон», кольоротерапія, мікрохвильова резонансна терапія та інші методи. Надання всіх видів послуг – безкоштовне [8,1 – 11].

Фізична реабілітація неповносправних дітей проводиться у спеціальних класах, частина занять здійснюється в «сухому» басейні з використанням терапевтичних м'ячів, ходунів, валіків, де дітей, які не ходять, укладають в спеціальні стендори. Усі ходячі діти відвідують критий плавальний басейн «Водолій».

Нині в центрі ранньої медико-соціальної реабілітації «Надія» функціонує 10 груп, з яких 3 групи працюють у другу зміну. Зарахування в групи та відрахування з груп після закінчення курсу реабілітації здійснюється за наказом директора центру відповідно до висновків експертної комісії.

Щорічно проходили реабілітацію 342 дітей віком до 7 років. За нозологією захворювань вони розподілялися так:

- органічні ураження центральної нервової системи – 9;
- ураження опорно-рухового апарату – 75;
- розлади психіки і поведінки та розумовою відсталістю – 95;
- ураження органів слуху – 4;
- ураження органів зору – 6;
- інші захворювання – 153.

У віковому складі дітей-інвалідів до трьох років було 75, від 3 до 6 років – 103, від 6 до 13 років – 124, від 14 до 15 років – 22, старші 16 років.

Для роботи з неповносправними дітьми створено спеціальні групові кімнати, кабінети фізичної реабілітації з тренажерним залом і масажним кабінетом. У залі фізичної підготовки використовується спеціальне обладнання – стендери, гравістати, велотренажори, конструктори різних фізичних вправ. Крім того, у залі знаходяться і багатофункціональні іграшки. Окремі класи психоемоціонального розвантаження й тестування.

Для протезування побудовано спеціалізований центр дитячої ортопедії та реабілітації, в якому створено всі умови для фізичної, психологічної і соціальної підготовки та адаптації в умовах сім'ї, школи, суспільства. Для дітей сільської місцевості в ортопедичному центрі функціонує пансіонат на 15 ліжок. Центр дитячої ортопедії 2006 року виграв тендер на виготовлення ортопедичної продукції спеціальною дитячою виробничою майстернею.

Ортопедичний центр обслуговує дітей-інвалідів віком від 2 до 18 років, має чотири відділення, де працюють спеціалісти з вищою освітою: лікарі, психологи, логопед, спеціалісти з фізичної культури й соціальної служби, юрист. Соціально-педагогічна та медико-фізична адаптація дітей-інвалідів здійснюється шляхом відновлення роботи функціональних систем, створення комунікабельності у вирішенні питань сенсорної, моторної, когнітової, мовної мотивації. Поєднання зусиль спеціалістів-реабітологів, виконання інтегральної індивідуальної програми реабілітації і адаптації дає можливість подальшого розвитку усіх функціональних систем, обумовлює ефективність комплексної медико-соціальної реабілітації [8,7]

Соціальна адаптація передбачає залучення дитини-інваліда до дитячої спільноти, розширення їх оточення, можливість співпраці в колективі, набуття навичок соціального поведіння, формування життєвої компетентності, підготовки дітей-інвалідів здоров'я до життя серед людей.

Комплекс фізичних вправ передбачає насамперед вихідний рівень основних рухових здібностей і особливостей працездатності дитини при повторних виконаннях вправ та їх стимуляцію за рахунок тактильного отримання дози, пози спрямованого руху, ваги, фактури

предмета та його сприйняття на дотик. Мета: досягти загального моторного розвитку, при якому формується зорово-моторна корекція.

Комплекс медико-фізичних реабілітаційних заходів передбачає ортопедичну корекцію, лікувальну фізичну культуру, масаж, теплові процедури (глина, парафін), фізіотерапевтичні процедури, гідрокінезію та фітотерапію. Комплексне застосування медико-фізичних, психологічних, соціальних заходів забезпечує дітям новий функціональний стан організму, що проявляється в нормалізації м'язового тону, відновленні симетрії тіла, рухів кінцівок і відкриває нові можливості для моторного, психосоціального, мовного розвитку дитини.

Для оцінювання ефективності реабілітаційних заходів і адаптації дітей-інвалідів до суспільного життя використовуються тести оцінювання рівнів розвитку дитини в різних сферах: соціально-емоційній, мовній, сприйняття та дрібної моторики.

Стандартизовані тести за ініціативою інституту Елвіна отримали назву "Програмний розвиток" із графічним відображенням динамік розвитку дитини в порівняно з тестами дітей, які лікуються в центрі, з тестами хворих дітей, які не відвідують центр.

Серед усіх дітей Центру ранньої реабілітації 49% знаходилися в пансіонаті центру, інші проходили реабілітацію в амбулаторних умовах.

Результати реабілітації:

- одужали – 0,67%
- мають значне покращення – 81,8%
- мають помірне покращення – 2,1%
- незначне покращення – 19,4%
- без змін – 6%

Заключне завдання програми – підготовка дитини до школи. За 10 років Центр ранньої медико-соціальної реабілітації підготував до занять в загальноосвітніх школах 91 дитину. Інших дітей, старших за 7 років, скеровано до 12 спеціалізованих шкіл області, з яких 2 – спеціалізовані школи-інтернати для глухих та слабочуючих дітей, одна школа – для дітей із порушенням зору, 9 спеціалізованих шкіл із навчально-реабілітаційним центром для підлітків із розумовими вадами.

Обласний центр ранньої фізичної і медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів має закріпленій мікроавтобус, який розвозить дітей не тільки в центр із дому, а і розвозить в центр ортопедії, у плавальний басейн «Водолій». Крім того, мікроавтобус повністю використовується для культурно-розвивальних потреб, і зокрема відвідання дітей в зоопарку, де діти проходять курс ілюстрації (їздять на поні) і зоотерапії.

Роботою обласних центрів ранньої фізичної і медико-соціальної реабілітації та центру ортопедичної допомоги зацікавилася Міністерство праці і соціальної політики України, яке запросило представників Ради Європи на конференцію вивчення практики роботи центрів фізичної і соціальної реабілітації в Україні.

У вересні 2011р. в Одесі міністерство провело загальноєвропейську конференцію за тематикою «Імплементация положень Плану Міністрів Ради Європи зі сприянням правам і повній участі людей з обмеженими фізичними можливостями в суспільстві на 2006 – 2015 роки». Генеральний директор соціальної єдності Ради Європи з групою фахівців відвідав Миколаївський державний комплекс ранньої медично-соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Після огляду і ознайомлення з роботою Миколаївського обласного центру для дітей-інвалідів відбулась офіційна розмова в обласній державній адміністрації, де генеральний директор соціальної єдності Ради Європи сказав, що Миколаївський центр дає можливість дітям-інвалідам отримувати соціальну допомогу в формуванні й розвитку особистості [газета].

Висновки: Проведене дослідження дає можливість зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Створення центрів ранньої фізичної і медико-соціальної реабілітації для дітей-інвалідів із різними фізичними, психічними й мовними вадами дають можливість дітям-інвалідам на ранніх стадіях фізичного й психічного розвитку отримати сучасну допомогу в реабілітації вад та соціальної адаптації до суспільного життя.

2. Раннє залучення дітей-інвалідів до реабілітації ресоціалізації дозволяє значно збільшити шанс на одужання або поліпшення стану здоров'я.

3. Тривалі комплексні фізичні, психологічні й соціальні вправи дають можливість підготувати дітей до навчання в школі, сім'ї, адаптуватися до життя в суспільстві.

4. Ортопедична корекція контрактур та деформація кінцівок є важливим елементом відновлення рухових розладів у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та органічними ураженнями нервової системи. Ортезування стало видом лікувальної допомоги, який спрямований на корекцію положення окремих рухових сегментів і відновлення втрачених моторних функцій.

Перспективи подальшого розвитку. Кафедри інституту фізичної культури національного університету надалі планують вивчити і втілити в практику роботи центру методичку фізичних вправ при різних фізичних і розумових вадах.

Список літератури

1. Агаджанян Н. А. Наука о здоровье и перспективы мировой цивилизации в XXI столетии. – Одесса, 2001. – С. 7.
2. Вернер Д. Реабилитация детей-инвалидов. – 1995 – 87 с.
3. Киссе В. Н. Влияние систематических самостоятельных занятий на физическое развитие инвалидов / Киссе В. Н. // Вопросы реабилитации : материалы междунар. науч. конф. – О., 1999. – С. 23
4. Ловейко И. Д. Лечебная физическая культура у детей при дефектах осанки, сколиозе и плоскостопии / И. Д. Ловейко. – 1982 – С. 4–9.
5. Луковська О. М. Фізична реабілітація дітей-інвалідів з порушеннями опорно-рухового апарату / О. М. Луковська, Д. М. Корнійчук, Л. В. Воробйов // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – №2. – С. 70.
6. Мастенюкова Э. М. Основные системы коррекционных мероприятий у детей с детским церебральным параличом в процессе физического воспитания / Э. М. Мастенюкова, С. Б. Раку // Физическая культура и спорт инвалидов. – 1989. – Вып. I. – С. 47
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про комплексну програму вирішення проблеми інвалідності». 1992, №31, від 21 січня.
8. Статистичні звіти обласного центру ортопедії і реабілітації. – Миколаїв, 2006.

АСПЕКТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБЛАСТНОГО ЦЕНТРА МЕДИКО-СОЦИАЛЬНОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ НЕПОЛНОЦЕННЫХ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Олег СЛАВИТЯК, Андрей ЧЕРНОЗУБ, Аркадий КИСЕЛЕВ, Карен АБРАМОВ

*Учебно-научный институт физической культуры и спорта
Николаевского национального университета имени В. О. Сухомлинского*

Аннотация. Проведено исследования деятельности областного центра ранней физической и медико-социальной реабилитации детей-инвалидов дошкольного возраста. Для анализа использовать статистические отчеты областного центра физического, психологического и социального воспитания. Полученные данные дали возможности осуществить разработку заболеваний и различных нарушений опорно-двигательного аппарата, словесного и психологического развития по возрасту, полу и нозологическим группам, определить качественные показатели подготовки детей к занятиям в школе.

Ключевые слова: физическая, медицинская и социальная реабилитация, областной центр ранней реабилитации.

**THE ASPECTS OF WORKING REGIONAL CENTER
OF THE MEDICAL-SOCIAL REHABILITATION OF DISABLED CHILDREN
UNDER SCHOOL AGE**

Oleg SLAVITYAK, Andriy CHERNOZUB, Arkadiy KISELEV, Karen ABRAMOV

*Educational and Research Institute of Physical Training and Sport
Nikolaev National University named after V.O. Suchomlynskyj*

Abstract. The research of Regional Centre activity of early physical, medical and social rehabilitation of preschool age disabled children was carried out. The statistic reports of the regional center of physical, psychological and social education were analyzed. The received data gave the possibility to elaborate the description of various diseases and locomotor dysfunctions, verbal and mental development according to the age, sex and nosological groups, define qualitative indicators of children's preparation for school.

Key words: physical, psychological and social rehabilitation, Regional Centre of early rehabilitation.